

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 33

DOM
2018-04-23
Meddelad i Stockholm

Mål nr
15163-17

LINKÖPINGS KOMMUN
Utbildningsförvaltningen

2018 -05- 03

Dnr:

Hlg:

SÖKANDE

Skolinspektionen
Box 23069
104 35 Stockholm

MOTPART

Linköpings kommun
581 81 Linköping

SAKEN

Utdömande av vite

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller Skolinspektionens ansökan om utdömande av vite och förpliktar Linköpings kommun att till staten utge vite om 100 000 kr.

YRKANDEN M.M.

I beslut den 20 december 2016 konstaterade Skolinspektionen att Birgittaskolan 1 (skolan) i Linköpings kommun (kommunen) inte uppfyllde krav enligt skollagen (2010:800) på bl.a. att utbildningen ska utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. Genom detta beslut förelades kommunen att vid vite om 1 200 000 kr senast den 20 april 2017 vidta åtgärder för att avhjälpa de påtalade bristerna. Dessa åtgärder var, såvitt här är av intresse, att rektorn skulle se till att utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Vidtagna åtgärder skulle senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen. Föreläggandet har vunnit laga kraft.

Skolinspektionen ansöker nu om utdömande av en del av vitet motsvarande 100 000 kr. Som skäl för ansökan anges i huvudsak följande.

Skolinspektionen har följt upp vitesföreläggandet och besökt Birgittaskolan under april och maj 2017. Intervjuer med rektor, lärare, elevhälsa, heltidsmentor, trygghetsvärd och elever samt klassrumsobservationer har genomförts. Det har då konstaterats att kommunen inte i alla delar följt föreläggandet. Kommunen har inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att tillförsäkra alla elever en skolmiljö som präglas av studiero. Studieron varierar och det finns alltjämt en påtaglig studieoro i vissa elevgrupper. Det finns lärare som inte följer de ordningsregler som skolan gemensamt upprättat och det finns elever som under lektionstid använder ett grovt språkbruk mellan varandra och mot lärare. Mobiltelefoner används till att använda sociala medier och spela spel utan att lärare alltid agerar. Detta påverkar studieron negativt. Enligt intervjuade elever finns det lektioner som är så stökiga att eleverna tappar koncentrationen. Eleverna uppger att det finns lärare som är strängare och sätter regler, medan andra lärare inte gör det. Även vid de lektionsobservationer som genomförts framkommer att miljön inte präglas av studiero under vissa lektioner, med bl.a. elever som

med viss regelbundenhet lämnar pågående lektioner. Vid samtliga lektioner observerades att eleverna ägnade sig åt aktiviteter som inte har med undervisningen att göra. Skollagens krav har således ännu inte uppfyllts. Bristen är av allvarligt slag och har i vart fall funnits sedan maj 2016.

Kommunen yrkar i första hand att ansökan avslås och i andra hand att vitesbeloppet jämkas till ett betydligt lägre belopp. Kommunen anför i huvudsak följande. Skolinspektionen har i nytt beslut den 28 juni 2017 efter uppföljning av vitesföreläggandet uppgett att det har vidtagits åtgärder för att komma tillrätta med den bristande studieron, att det har blivit lugnare, att studieron förbättrats och att myndigheten ser positivt på de vidtagna åtgärderna. Skolinspektionens uppföljning är bristfällig och ger inte stöd för att kommunen inte följer skollagens krav på att utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Kommunen får anses ha kommit långt med detta förebyggande arbete under den enda termin som har förflutit sedan Skolinspektionens föreläggande utfärdades. Det bör särskilt beaktas att arbetet med en studiemiljö som präglas av studiero är långsiktigt och ständigt pågående. Det som Skolinspektionen påtalar om användandet av grovt språkbruk och att mobiltelefoner används till att nyttja sociala medier på enstaka lektioner kan vara exempel på när skolan i stället har att använda sig av de disciplinära åtgärder som anges i skollagen. Vidare är det en förutsättning för att ett vite ska kunna dömas ut att föreläggandets adressat fått sådan information om vilka krav som ställs på honom att han haft möjlighet att iaktta föreläggandet. Föreläggandet ska alltså tydligt precisera vad den förelagde ska göra eller underlåta för att undvika vitespåföljden. Av Skolinspektionens föreläggande och dess uppföljningsbeslut framgår inte vilka ytterligare åtgärder kommunen måste vidta för att uppfylla skollagens krav utöver det arbete som pågår och de åtgärder som redan har genomförts.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Enligt 5 kap. 3 § skollagen ska utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Av 26 kap. 10 § skollagen framgår att Skolinspektionen får förelägga en huvudman som enligt lagen står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter för verksamheten. Föreläggandet ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser vara nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna. Enligt 26 kap. 27 § skollagen får föreläggandet förenas med vite.

Ett vitesföreläggande ska enligt 2 § lagen (1985:206) om viten (viteslagen) vara riktat till en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer (adressater). Om föreläggandet innebär en skyldighet för adressaten att vidta en viss åtgärd, ska det av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden ska vidtas. Vite får inte föreläggas, om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

Högsta förvaltningsdomstolen har funnit att ett vitesföreläggande måste utformas så att adressaten får helt klart för sig vad som krävs för att undgå att träffas av vitet (se t.ex. RÅ 1994 ref. 29). Ett föreläggande ska därmed vara så preciserat att det inte kan uppstå någon tvekan om vilka åtgärder som ska vidtas. De krav som ställs på adressaten ska i första hand förmedlas genom själva föreläggandet och utrymmet för tolkning, mot bakgrund av vad som tidigare förekommit i ärendet, är begränsat med hänsyn till att föreläggandets innebörd måste vara klar.

Av 3 § viteslagen framgår att när vite föreläggs ska det fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Av 9 § samma lag följer att vitet inte ska dömas ut om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse. Finns det särskilda skäl till det får vitet jämkas.

Av förarbetena till 9 § viteslagen framgår bl.a. följande. Två viktiga principer som ska beaktas vid utdömande av vite är att ändamålet med vitet inte har förfallit och om det finns anledning att jämka vitesbeloppet. Vitets ändamål kan normalt inte anses ha förfallit om det är adressaten själv som, efter den tidsfrist som satts ut, genom sina egna åtgärder har framkallat en situation där vitesföreläggandet inte längre uppfyller sitt ursprungliga ändamål. Ett typfall är där adressaten har utfört den prestation som förelagts men det har gjorts först efter att den utsatta tidsfristen löpt ut (se prop. 1984/85:96 s. 55).

Rättspraxis visar en vid skala av olika omständigheter som vid utdömandet har ansetts kunna leda till jämkning av ett förelagt vite. En situation som beroende på omständigheterna kan utgöra skäl för jämkning är när adressaten har iakttagit föreläggandet endast helt kort tid efter det att den för honom utsatta tidsfristen löpt ut. Det bör dock betonas att särskilda skäl ska föreligga för att ett förelagt vite ska få jämkas. Jämkning får alltså inte bli det normala i mål om utdömande av vite (se prop. 1984/85:96 s. 55 f).

Förvaltningsrättens bedömning

Vad förvaltningsrätten har att pröva är om kommunen ska förpliktas att betala förelagt vite om 100 000 kr.

Förvaltningsrätten konstaterar att Skolinspektionens vitesföreläggande varit lagligen grundat. Den omständigheten att studiero är något som alla skolor kontinuerligt måste arbeta med utgör inte hinder för ett vitesföreläggande av i målet aktuellt slag. Vidare kan det konstateras att föreläggandet har delgetts kommunen och vunnit laga kraft.

Kommunen anser att föreläggandet inte är tillräckligt preciserat. Förvaltningsrätten konstaterar att de i målet aktuella åtgärderna som Skolinspektionen har förelagt kommunen att vidta är angivna på en övergripande nivå. Åtgärderna har en tydlig koppling till det krav som uppställs i 5 kap. 3 § skollagen. Av föreläggandet framgår också tydligt vari Skolinspektionen anser att skolan brister. Det ligger i sakens natur att det finns en mängd olika sätt att åtgärda den påtalade bristen på och att samtliga sådana åtgärder inte kan anges i ett föreläggande. Kommunen har vidare rätt att avhjälpa bristen på valfritt sätt (se prop. 2009/10:165 s. 898). Förvaltningsrätten anser därför att föreläggandet varit tillräckligt tydligt och preciserat. Föreläggandet har även i övrigt utformats i enlighet med bestämmelserna i viteslagen.

Kommunen har gett in ett nytt beslut från Skolinspektionen som visar att kommunen nu har åtgärdat den brist som är aktuell i målet. Detta har konstaterats genom handlingar som kommunen gett in i oktober 2017 samt genom Skolinspektionens uppföljningsbesök i januari 2018.

Mot bakgrund av vad som kommit fram i målet anser förvaltningsrätten att det är klarlagt att kommunen inte fullt ut uppfyllt föreläggandet inom den föreskrivna tiden i den del som avser studiero. Det framgår av intervjuer med elever och Skolinspektionens egna dokumenterade observationer att det vid Skolinspektionens uppföljning av föreläggandet, under perioden den 24 april–5 maj 2017, alltjämt fanns lektioner under vilka eleverna i betydande omfattning haft brist på studiero. Annat har inte kommit fram än att

bristerna förelåg även vid tiden för ansökan. Förvaltningsrätten anser därför att Skolinspektionen har haft skäl för ansökan. Eftersom ändamålet med vitet, vid tidpunkten för beslutet, inte kan anses ha förlorat sin betydelse finns det skäl för utdömande av vitet.

Vad gäller vitesbeloppets storlek gör förvaltningsrätten följande bedömning. Den aktuella bristen har åtgärdats lång tid efter att tidsfristen gått ut.

I Skolinspektionens föreläggande var vitesbeloppet 1 200 000 kr. Mot bakgrund av att de flesta av bristerna inom andra områden än studiero och trygghet åtgärdats i tid har Skolinspektionen ansett att det finns skäl för att jämka vitesbeloppet till 100 000 kr och ansökan gäller därmed detta belopp. Förvaltningsrätten anser att vad kommunen anfört och vad som framgår av utredningen i övrigt inte medför särskilda skäl för ytterligare jämkning av beloppet. Vitet ska därför dömas ut med 100 000 kr. Förvaltningsrätten bifaller således Skolinspektionens ansökan.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga (DV 3109/1A).

Kaija Hultquist

Rådman

Nämndemännen Maria Forsström, Yohannis Gebre Hiwot och Markus Josefsson har också deltagit i avgörandet.

Lars Bålman har föredragit målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.